

Наступної п'ятниці, 4 березня, Маркові виповнилося чотирнадцять. Вітати хлопця почали ще в ліжку, розбудивши на п'ять хвилин раніше, ніж зазвичай. Поки він тер очі й сонно посміхався, Яна з Віктором вручили синові Hous'івський світшот із велетенським зображенням черепа на грудях і написом «NO REGRETS: LIVE YOUNG, DIE FAST¹», який іще тиждень тому навідріз відмовилися купувати. Після них прийшов Арсен і подарував онукові книгу Браяна Гріна «Структура космосу. Простір, час і текстура реальності». Книгу Марк відклав, а у світшоті того самого дня пішов до школи.

Повернувшись зі школи, Марк швидко впорався із домашнім завданням і засів за «Героїв Меча та Магії V» — п'яту частину популярної покрокової стратегії від компанії Ubisoft. З огляду на день у календарі хлопець вважав, що має повне право просидіти до ночі за улюбленою комп'ютерною іграшкою.

Утім, склалося по-інакшому. Марк щойно вибрав фракцію (як завжди — Ліга Тіней) і ледве встиг розпочати кампанію, коли двері кімнати розчинилися та на порозі виросла худорлява постать діда.

— Знову залип у свої стрілялки? — вдавано сердито мовив Арсен.

Марк відірвався від монітора, повернув голову.

— Це не стрілялка, діду!

— А матері хто допомагати буде?

— Але...

— Піди викинь сміття.

Хлопець гукнув достатньо голосно, щоб його було чути на кухні:

— Ма-а, що це за незнайомий мужик у нашій квартирі?

Яна не відповіла, Арсен стримав посмішку.

— Не намагайся викликати підмогу.

— У мене сьогодні день народження! — в голосі проступили нотки образи.

— Марш викидати сміття!

— Ну, діду, хоча б сьогодні...

— Не хочу нічого чути!

«Та що з тобою таке?» — Марк поставив «Героїв» на паузу та неохоче сповз із крісла.

¹ ніякого жалю: живи швидко, помирай молодим (англ.).

Яна Грозан працювала вчителем української мови в одній із загальноосвітніх шкіл мікрорайону Північний і того дня мала лише три уроки. Ще до того Маркового повернення зі школи жінка почала готувати страви для завтрашньої вечірки. У коридорі, перед вхідними дверима, на хлопця чекав великий чорний пакет зі сміттям.

Демонстративно суплячись, Марк узяв пакет у праву руку, взув капці, відчинив двері і переступив поріг. Наступної миті пакет зі сміттям вислизнув з руки. На бетонну підлогу посипалися яєчна шкаралупа, картопляне лушпиння, блискуча від жиру кришка консервної бляшанки, проте хлопець нічого цього не помічав — немов заворожений він дивився просто перед себе.

— Що це? — Марк обернувся.

Двері розчахнуто навстіж. Дід — у проході. Мама, витираючи руки рушником, визирає з-за одвірка.

— Телескоп, — награно буденним тоном проказала Яна. — Такий, як ти хотів? Чи ні?

Хлопець уже встиг зрозуміти, що перед ним. Він давно просив у батьків телескоп. Крім того, достатньо добре орієнтувався в різних моделях, щоби збагнути: перед ним *не той* телескоп, який він хотів. Прилад здіймався над підлогою на півтора метра, майже повністю перегороджував сходовий майданчик і на вигляд важив не менше як п'ятнадцять кілограмів. Марк ковзнув поглядом по блискучій стійці й зупинив його на чорній оптичній трубі. Вона була короткою та дуже товстою. Схема Шмідта-Кассегрена². Місяців зо три тому дід пояснював йому її дію. Хлопчак спробував на око — з того місця, де стояв, бо підходити не наважувався, так ніби телескоп міг зникнути від необережного поруху, — визначити діаметр. Сантиметрів двадцять, не менше, тобто апертура³ більша, ніж потрібно для спостереження за планетами Сонячної системи. Марк не міг повірити у те, що бачить: телескоп був крутішим, потужнішим і дорожчим за будь-що, про що він міг тільки мріяти.

— Celestron, — від тихого дідового голосу спиною Марка пробіглися мурашки.

— Це... ми... — хлопчак різко крутнув головою та дивився на діда, наче на оповите іскристою ауру божество. Він знав, що це Арсен постарався. Віктор навряд чи купив би такий дорогий (і, на його думку, безглуздий) подарунок без тривалих умовлянь.

— Крізь нього можна спостерігати за об'єктами віддаленого космосу.

— За галактиками?

² Одна з оптичних схем телескопів, у якій застосовують і рефракцію, і відбиття зібраного лінзою світла. Дає змогу отримати чіткіше зображення та в рази скоротити довжину оптичної труби.

³ Апертура телескопа — діаметр головного дзеркала телескопа або його збірної лінзи.

— Галактиками, туманностями, масивними зірками. За тепла виберемося за місто, можливо, навіть із наметами. Кудись, де не таке засвічене небо. Якщо пощастить, розгледимо рештки якої-небудь наднової.

— Нереально круто! — прошепотів хлопець. На очі мимоволі наверталися сльози.

— Так і будеш тут стояти? — підсміюючись, поцікавився дід.

Марк нарешті наважився підійти й обережно провів рукою по металевій U-подібній стійці, чий масивні «лапи» втримували трубу.

— Але ж ми можемо щось роздивитися крізь нього навіть у місті? — йому кортіло якнайшвидше випробувати телескоп у дії.

— У ньому є комп'ютерне наведення. Ось контро́лер збоку. Треба розібратися. Думаю, за ясної погоди навіть із нашого даху можна буде спостерігати за планетами.

— Кла-а-а-с!

Арсен розплився в задоволеній посмішці.

— Я хотів, щоб ти побачив його вже складеним, — прогудів він. — Вирішив, це ефектніше, ніж дарувати в коробці, — старий моряк поклав руку на товсту оптичну трубу. — Зараз треба занести до квартири. Я тобі допоможу, — і враз посерйознішав: — Але спершу — прибери цей срач, який розвів тут на палубі, й викинь нарешті сміття!

7

У суботу Марк прокинувся за чверть до сьомої. Попри те, що просидів за «Героями» майже до першої ночі, вискочив із ліжка, ледве встигнувши продерти очі. Березень нетерпляче стукав у груди землі: за ніч температура піднялася до +10 °С, а небо за вікном затягла одноманітний сірий серпанок. Марк похнюпився: про спостереження за зоряним небом не могло навіть ітися.

Після сніданку хмари стали легшими, на сході в молочно-сірій товщі з'явилися перші блідо-блакитні прогалини. Оскільки вікна Маркової квартири виходили винятково на захід, хлопчак щогодини вибігав на дах багатоповерхівки та промацував очима східний горизонт, неначе сподівався, що від його сердитого погляду хмари розбігатимуться швидше.

Після полудня з півдня подув теплий вітер, помалу розчищаючи небо.

По четвертій почали сходитися гості. Першими прийшли Маркові хрещені батьки, за ними — Янині колеги зі школи, трохи пізніше підтягнулися Вікторові друзі з попередньої роботи. Дітей не було, лише дорослі. По суті, Марковий день народження був тільки приводом зібратися. Хоча сам хлопець анітрохи не переймався відсутністю однолітків. Він чемно

вислуховував привітання, дякував за подарунки, посміхався, проте думками перебував на даху, добираючи місце для подарованого Celestron'а.

Сонце зайшло відразу після шостої. Хмари все ще затуляли північну частину неба, що, втім, Марк не зупинило. Одягнувшись, він захопив з собою потужний ліхтар, ковдру, планшет, щоб підглядати в інструкцію, карти зоряного неба, затиснув під пахвою важенну коробку з телескопом і поволік усе на дах.

Багатоповерхівка, в якій оселилися Грозани, якщо дивитися на неї згори, мала форму перекинутої та злегка нахиленої на захід літери Г: коротше крило витягнулося в напрямку захід-південь-захід, довше — на північ-північ-захід. На даху, приблизно посередині довшого крила та ближче до західного краю коротшого, височіли дві однакові цегляні надбудови. В тій, що на довшому, була котельня, до іншої бігли якісь кабелі.

Марк довго не міг вибрати місце для телескопа. Спочатку вирішив поставити його відразу біля виходу на дах, посередині між надбудовами, проте швидко зрозумів, що це не найкраща ідея. За сотню метрів на південь від багатоповерхівки сяяла вогнями Соборна — головна вулиця Рівного. Кав'ярня «Шоколад», 39-те відділення Ощадбанку, піцерія «Сієста», якісь магазини — що більше темряви наповзало зі сходу, то яскравішою здавалася вулиця. Зрештою хлопець розмістився на північному краї довшого крила. Надбудова захищала його від вітру та світла із Соборної, крім того, на північному сході, враз за багатоповерхівкою, починався приватний сектор, який пролягав практично до Північного. Майже всі будинки були одноповерховими, тож світла видавали мало.

Хлопець розстелив ковдру та встановив телескоп. Хмари час від часу пролітали над головою, та не затримувалися надовго, і зорі щохвилини проступали чіткіше. Марк увімкнув контролер, розкрив планшет і поринув у читання інструкції.

5 березня було не найкращим днем для спостереження. Ще вчора ввечері Марк відшукав сайт, який моделював зоряне небо залежно від розташування та вибраного часу, й роздрукував карти нічного неба над Рівним з інтервалом у годину, починаючи з 19:00. О сьомій ще можна було побачити Венеру та Марс — обидві планети знаходилися в сузір'ї Діви на заході, — та вони швидко прямували до горизонту й невдовзі після 21-ої мали зникнути. Марк міг би спробувати навести на них телескоп, одначе поки що в тій частині неба громадилися хмари. Юпітер, який хлопцеві страшенно кортіло роздивитися, мав з'явитися на південному сході лише після 22-ої. Навряд чи батьки дозволять йому сидіти на даху так довго. Залишалися зорі.

Марк розклав на ковдрі роздруковані карти й почухав потилицю. До появи Арктура — найяскравішої у Північній півкулі зорі — чекати ще півтори години. Хлопець прикинув, що, мабуть, ще не менше як дві години спливе, допоки Арктур підніметься достатньо високо для

спостереження за ним. Денеб⁴ і Поллукс⁵ були значно менш яскравими. Марк зупинився на Капеллі⁶: зоря не надто поступалася яскравістю Арктуру, та найважливіше — в цей час повинна була висіти просто над головою.

Марк не здивувався, виявивши Капеллу в налаштуваннях Celestron'ового контролера. Телескоп мав вбудований GPS-локатор, тож достатньо було вибрати відповідний пункт меню, щоб механізм налаштування розвернув «лапи» й самостійно навів телескоп на зірку. Проте хлопець захотів потренуватися та відшукати Капеллу вручну. Він узявся вводити координати, коли раптом з-за спини долинув сухий притишений шурхіт. Марк відірвався від контролера й нашорошив вуха. Плаский дах багатоповерхівки вкривав шар чорного бітуму, де-не-де присипаний камінцями та бетонною крихтою, залишеними ще від будівництва. Характерне похрускування вказувало на те, що хтось піднявся на дах. Дуги Маркових брів напружилися та піднялися над переніссям. Хлопець нахилився, та однаково не бачив, хто то: всю південну частину даху затуляло громаддя котельні. За кілька секунд він зрозумів, що це не дід і не батьки, інакше його б уже погукали. Тоді хто? Кому може знадобитися лізти на дах десятиповерхового будинку о пів на восьму вечора?

Спливла хвилинка. Човгання та шурхіт не припинялися. Що було дивно: звуки не віддалялися й не наближалися. Хтось тупцяв — чи то кружляв, чи то вовтузився — на одному місці неподалік виходу з під'їзду.

Марк вимкнув ліхтар, поклав його на роздруковані карти зоряного неба та підвівся. Безшумно пройшов попід стіною котельні й обережно визирнув з-за краю надбудови.

Брови полізли ще вище. Спершу він подумав: якась притрушена. Геть відбита. Посеред даху, розкинувши руки й нахиливши голову до правого плеча, кружляла дівчина. У легкому осінньому пальто, зимовій шапці з балабоном, довжелезному в'язаному шарфі й коричневих нубукових черевиках. Дівчина стояла на пальцях, ніби підставляючи ліве вухо до чогось, що мало ввіллятися в нього з неба, й повільно оберталася навколо вертикальної осі, практично не сходячи з місця. «Що з нею таке?..» — замилювався Марк, та вже за мить спину хлопця пробрало морозом. Темний дах, кволі відблиски з півдня, з Соборної, тихе шемрання вітру й поскрипування бетонної крихти під ногами дівчини — було щось із біса моторошне в постаті, що кружляла перед ним. Хлопець повністю вистромив голову з-за стіни й придивився — зауважив опущені, немов на розп'ятті, кисті та напівприкриті повіки, — після чого серце наче шматком льоду прохромило. «Вона стрибне! Бляха муха, ще одна прибацана готується

⁴ Денеб — білий надгігант, найяскравіша зоря в сузір'ї Лебедя.

⁵ Поллукс — помаранчевий гігант, найяскравіша зірка в сузір'ї Близнят і одна з яскравіших зірок неба.

⁶ Капелла — жовтий гігант, найяскравіша зоря в сузір'ї Візничого, шоста за яскравістю на небі.

стрибнути! — Марк ледь не застогнав. — Тільки не це!» Після третьої смерті він і сам повірить, що з ним щось не гаразд.

Юнак розгубився. Піти з даху він не міг: незнайомка стояла поміж ним та спуском до під'їзду, крім того, за надбудовою лишався телескоп. Ловити її, коли вона помчить стрибати, також не здавалося розумною ідеєю. Замість затримати він тільки шугне за тією притрушеною з десятого поверху.

Несподівано дівчина помітила Марка. Її очі розширилися; здригнувшись, вона зупинилася. Потім висмикнула з вуха навушники та сердито втупилася в хлопця.

— Ти що тут робиш? — дівчина запитала таким тоном, як ніби Марк зазирнув до її спальні.

— Ди... — Маркові від серця відлягло, він упізнав її: дівчина навчалася у паралельному класі, у 8-Б. — Дивлюсь на зорі.

— Це не твій дах!

«Я ж тут живу!» — закліпав хлопець.

— Але й не твій! — спробував огризнутись. — Я теж тут живу, і дах, він же для всіх, і я можу... — хлопець, недоговоривши, здувся. Що він, у біса, може? Що він узагалі хотів сказати?

Її першим пориванням було піти геть. Однак уже за мить дівчина передумала. Хвиля обурення затопила груди: це її дах, це він їй заважає, а не вона йому, тож нехай сам забирається! Вона зняла шапку та неусвідомленим порухом розправила руками рудувато-каштанове волосся.

Марк вийшов з-за надбудови, проте не наближався, зніяковіло розглядаючи дівчину. Її слова про дах (і ще більше — її зверхній тон) розлютили його, проте хлопець не бачив сенсу зчіплятися. Помовчавши, він промовив спокійніше:

— Пробач, якщо я тобі заважаю... тобто ти тут крутилася, а я...

— Я танцювала, — вона труснула дротами з навушниками-крапельками на кінцях.

— О'кей, ти танцювала. І я не хотів заважати. Просто вчора мені подарували телескоп, а сьогодні безхмарна ніч, тому...

— Ніч не безхмарна.

Марк задер голову та прикусив губу. Над будинком повзла глуха сіра хмара, зір не виднілося.

— Ну майже безхмарна! — він сердито махнув рукою. — Коротше: мені подарували телескоп, і я хочу спробувати навести його на одну з планет.

Дівчина раптом збагнула, якими безглуздими були її попередні фрази. Зашарілася, знову подумала про те, щоби піти, та не рушила з місця. Були нюанси. По-перше, невисокий товстуватий хлопчак із зеленувато-сірими очима викликав дивне почуття цікавості. По-друге,

він сказав, що в нього є телескоп, крізь який можна (напевно, можна, так?.. вона ніколи не бачила телескопів) подивитися на зорі. По-третє, дівчина впізнала його. Перед нею Малюк Мордор із 8-А! Упродовж двох минулих тижнів він почергово бачив дві смерті. Дехто казав, що Мордор не лише бачив, але й доклав до них руку, та дівчина в таке не надто вірила. Подумати тільки: дві людські смерті! Найбільшим мертвяком, якого їй доводилося бачити зблизька, був хом'ячок Марти, її однокласниці й відносно близької подруги, та й той здох від старості — нічого, блін, цікавого. Її бабусі й дідусі були порівняно молодими, ніхто з родичів умирати не планував, а маленька однокімнатна квартира не дозволяла тримати вдома тварин, щоби зрештою спостерігати за тим, як вони помирають.

Високо задерті краєчки брів повільно опустилися.

— У тебе справді є телескоп? — голос поки що залишався найжаченим.

— Він он там, — Марк махнув рукою за спину. — Хочеш глянути?

Вона подумала, що, певна річ, хоче, проте з губів злетіло категоричне:

— Ні.

Марк сконфужено потупив погляд.

— Ну добре, — знизав плечима. — Як хочеш.

Розвернувся та пішов.

«Ти куди? — краєчки брів знов задерлися. — Я не те мала на увазі!»

Марк зник за надбудовою. Суплячись, дівчина потупцяла на місці, потім згорнула навушники та, буркнувши сердите «блін», подалася слідом за ним. З'явившись з-за котельні, зупинилася. Марк, закинувши голову, сидів навпочіпки перед масивним телескопом і свердлував напруженим поглядом навислу над багатоповхвкою хмару. Ближче підходити дівчина не стала. Згорнула руки на грудях і сперлася спиною на стіну котельні.

Почувши шарудіння, хлопець озирнувся, зміряв її поглядом, але ніяк не відреагував.

Кілька хвилин обоє мовчали.

Дівчина озвалася першою:

— На тебе кажуть Малюк Мордор, ти в курсі?

Марк напружився. Відчував, що їй кортить розпитати про Гришину. Впродовж минулого тижня 15-ту школу перевіряли представники Міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інспектори Служби у справах неповнолітніх і навіть ювенальний прокурор. Поліцейські слідчі допитували Юлиних однокласників, учителів, батьків і двічі — у присутності мами та шкільного психолога — самого Марка. До Марка навіть спробували причепитися журналісти з каналу «Рівне 1». Щодня, коли Марк одягався перед виходом до школи, навалювалося таке відчуття, наче збирався на похорон, і позбувся він його лише вчора, на свій

день народження. Тож хлопець дуже не хотів повертатися до цієї теми. Марк замислився. Якщо раптом дівчина, як і Адріан, запитає про останні Юліні слова, тоді він... Він що?.. Прожене її? Певна річ, ні. Марк криво посміхнувся — це ж «її дах» — і вирішив: якщо дівчина почне розпитувати, він складе телескоп і піде додому.

— Ні, — збрехав він.

Дівчина в задумі похитала головою:

— Хоча це не так і погано, як на мене.

Хлопець повернувся до неї.

— Я Марк.

Вона зашарілася. Марк сконцентрувався на телескопі й удав, що не помітив.

— А я Соня. З 8-Б.

— Знаю.

Вони знову вмовкли.

Коли Марк озирнувся наступного разу, Соня відійшла від стіни та стояла за метр від нього, зацікавлено розглядаючи телескоп.

— Крізь нього справді можна спостерігати за планетами?

— Так.

— Прикольно.

Він вирішив, що після стількох спроб зав'язати розмову, не може лишатися нечемним, і поцікавився:

— Ти часто танцюєш на даху?

— Ні. Просто ліфт не працює. І мені нікуди піти.

Хлопець не зрозумів, що вона мала на увазі, та перепитувати не став.

— А якщо хмара не пройде, що будеш робити? — запитала дівчина.

Марк підвівся та сховав руки до кишень куртки. Соня опинилася зовсім поряд. Вона виявилася на кілька сантиметрів вищою за нього. З такої відстані він також розгледів ластовиння, що вкривало ніс і щоки, і світло-карі очі.

Райдужки вражали яскравістю та глибиною.

— Вона пройде, — впевнено заявив він.

Тепер обоє дивилися на небо. Південний вітер поступово розчленовував хмару, відкриваючи погляду зірки.

— Думаєш, вона зараз там? — ледь чутно озвалася Соня.

— Ні.

Дівчина насупилася.

— Ти думаєш, вона потрапила до пекла?

— Ні. Вона не там і не в пеклі.

— А де?

Марк зітхнув.

— Ніде.

Соня опустила голову, прискалила одне око.

— Ти не віриш у Бога?

— Мій дідо каже, щоб я не квапився. Треба спочатку багато прочитати й дізнатися, а потім вирішити для себе, чи потрібна сила, яка б стояла за цим усім.

Соня вирішила, що він говорить, як учитель фізики. Не з їхньої школи, а такий собі умовно-ідеальний учитель. Їй раптом стало некомфортно, вона знову відчула легку шпильку невдоволення через те, що хтось зайняв її дах.

— Значить, не віриш...

Хмари то набігали, то розходилися. Марк помалу втрачав надію побачити сьогодні хоч на щось.

Соня штовхнула його ліктем.

— Ти в курсі, що вчора з'ясували причину смерті Шпакевича?

Хлопець здригнувся. Про Шпакевича він також говорити не хотів, утім дізнатися причину смерті не завадило б.

— Ні, я нічого не чув.

— У нашому класі весь день про це гуділи. Він умер через СНД.

Марк звів брову.

— Це ще що таке?

— Це-е... чекай, — Соня затисла шапку під пахвою, витягла з кишені пальто смартфон і подивилася у записник. — Ой, ні, не так. Через СНСД.

— Що це таке? — повторив запитання хлопець.

— Синдром несподіваної смерті дорослих, — вона багатозначно зиркнула на Марка. — Моя мама працює медсестрою в Перинатальному, і вона сказала, що це просто завуальований спосіб записати, що причину смерті не встановлено.

— Так не буває.

— Як бачиш, буває. Лікарі нічого не знайшли. Шпакевич просто помер, і все.

«Ес-ен-ес-де... Ес-ен-ес-де... — подумки повторив хлопець. — Треба розпитати діда», — а вголос буркнув:

— Погано шукали.

Вони знову вмовкли. Вітер помалу стихав. Марк дивився на захмарене небо, Соня спочатку розглядала залляте вогнями та притихле місто, потім, як це наскучило, також вперла погляд у хмари.

Хвилин за п'ять вона почала знову:

— Ну, але погодься, це однаково не просто так.

Марк спідлоба зиркнув на неї. Не просто так щó? Зорі на небі? Чи те, що впродовж двох тижнів він став свідком двох смертей? Він вирішив не відповідати.

Соня підступила на крок.

— А раптом і я після спілкування з тобою помру?

Певна річ, вона говорила жартома: в її голосі не було страху. Та це швидко змінилося.

— Хіба що я скину тебе з даху.

Марк сам здивувався, як буденно й водночас неочікувано моторошно прозвучав його голос. Сонині очі покруглишали. Хлопець тут-таки ввімкнув задній хід:

— Ей, я пожартував! Ти ж не розкажеш, що я...

— Дебіл! — процідила Соня.

Марк відвернувся.

— А мої предки вірять... у багато що, — озвалася дівчина.

— У Бога?

Вона ледь усміхнулася.

— Якраз стосовно Бога я невпевнена. Мій старий постійно читає газету «Секретні матеріали». Він вірить майже в усе, що там написано.

— А ти?

— Я — щó?

— Ти таке читаєш?

— Іноді після нього переглядаю. Там бувають прикольні статі про НЛО. В останньому випуску прочитала про таємну американську лабораторію під Чорнобилем. І ще про те, що американці не літали на Місяць: відзняли все в Сахарі.

Марк пирхнув:

— Це маячня. І НЛО, і лабораторія, і зйомки в Сахарі. Особливо зйомки в Сахарі.

Уявляєш, скільки людей треба було примусити мовчати, якби все знімали в Сахарі?

— Може, й так. Але погодься, читати таке цікаво.

Хлопець рішуче замотав головою:

— Ні! Як маячня може бути цікавою?

— Маячня завжди цікава. А от наука — нудна.

— Неправда! Так говорять лише ті, хто нічого не знає про науку. От, наприклад, ти знаєш... — Марк наморщив лоба, пригадуючи щось найбільш цікаве й фундаментальне з того, що розповідав Арсен, — ...ти знаєш, що таке Сонце?

— Думаєш, я не знаю, що таке Сонце?

— То поясни мені!

— Ну це... це типу...

Соня теж розсердилася: «З якого дива я мушу відповідати?»

— От бачиш, ти не знаєш!

Проте відступати не мала наміру.

— Знаю! Це центр Сонячної системи!

— Неправильно! — на radoщах Марк сплеснув руками. — Сонце *розташоване* в центрі Сонячної системи, проте це не пояснює, *що* воно таке, — він почухав указівним пальцем перенісся під окулярами, потім тицьнув у небо над головою. — Там є Юпітер. Він, зрозуміло, менший за Сонце, але теж великий. І як Сонце впливає на Юпітер, так само Юпітер впливає на Сонце, він ніби тягне його за собою, через що виходить, що Сонце та Юпітер крутяться довкола спільного центру. Говорити, що Сонце розташоване в центрі Сонячної системи, неправильно, бо Сонце не стоїть в одній точці.

Зморщивши носик, Соня дивилася на Марка, як на роздутого від трупних газів здохлого щура:

— Я зараз виблюю.

Маркова щелепа відвисла:

— Тільки не на ковдру, — потім до нього дійшло, що дівчина пожартувала, і він стулив рота. Та за секунду, випнувши щелепу, зарозуміло повторив: — То що таке Сонце?

Соня закотила очі, спершу вирішивши не відповідати, а тоді дещо згадала. Її обличчя просяяло:

— Це зірка. Сонце — це зоря! Це всім відомо.

Хлопчак підняв кутики губ:

— Тоді що таке зоря?

Завдяки Арсену Марк дуже рано засвоїв: знати, як це називають, і знати, що це таке, — цілковито різні речі.

Соні закортіло його вдарити. Не так через зміст запитання, як через тон, яким його було поставлено. Її більше не дивувало, чому з ним ніхто не спілкується, дивувало радше, яким чином за весь рік у 8-А його досі ніхто не поколошматив.

— Ти щодня бачиш Сонце, коли йдеш до школи, — не вгавав Марк, поблажлива усмішка не сходила з округлого лица. — Хіба нецікаво, чим воно є насправді? Невже ніколи не хотілося дізнатися, що ховається за оцими всіма «кругле», «сліпуче», «тріє», «пече»?

Насправді Соні не було нецікаво. Вона нечасто замислювалася над суттю речей, однак коли вже щось застрягало у свідомості, жувала його довго й наполегливо. І після Маркових слів у дещо невпорядкований клубок думок у її голові вплелася нова нитка: а й справді, що воно в біса таке, наше Сонце? Напевно, запитання мулятиме її не один вечір, та на цю мить бажання зацідити у нахабний писок хлопця, що копирсався в телескопі за кілька кроків від неї, було більшим за цікавість. О так, незрівнянно більшим.

Марк не чекав на заохочення та взявся збуджено пояснювати:

— Зоря — це куля з водню. Вона стискається... під дією сили тяжіння стискається так, що всередині дуже розігрівається. Ми ще цього не вчили на фізиці, але якщо щось дуже стиснути, воно нагріється.

— Знаю, — буркнула дівчина.

— От. Усередині, там великий тиск, і температура п'ятнадцять мільйонів градусів, і через це водень спалахує й світить, — хлопець експресивним жестом зобразив спалах.

Соня дивилася на нього, скептично вигнувши брову. Їй було зручніше думати про зорі як про зорі, а не як про чортівню, всередині якої щось стискається й спалахує.

— Глянь, — Марк підняв руку, спрямувавши палець у темне, де-не-де засотане сивими хмарами небо. — Уяви: кожна із цих цяток отам — це гігантська сфера, всередині якої горить водень. Мільярди тонн водню! — У нього аж ніздрі роздулися: — Наука не може бути нудною!

— Ти задрот! — видала Соня.

Рука опустилася. Марк наїжачився.

— Та ну тебе.

— Але ти задрот, задрот, задрот! Я ще не бачила таких задротів!

Хлопець відвернувся, щоб не показувати, як його зачепили Сонині слова.

— Пробач. Я не хотіла образити.

Марк схилився над телескопом, мовчки почав його розбирати.

— Уже хочеш іти?

— Так, — відрубав хлопець. — Однаково хмарно. Нічого не видно.

Витримавши паузу, дівчина примирливо запитала:

— Звідки ти так багато всього знаєш?

Марк зняв оптичну трубу зі стійки й акуратно вклав її до коробки.

— Дещо прочитав, — неохоче відповів він, — але більшість — від діда.

У Соні аж заціміло лице:

— Це розповів тобі дід?

— Ага.

— Твій дід сидів із тобою і це *все* розповідав?

— Ну, не все. Він раніше жив окремо, тому більше радив книжки. Ми недавно сюди переїхали, і тепер він живе з нами. Хоч я завжди міг підійти до нього й розпитати про все, що мене цікавить, — він спідлоба зиркнув на дівчину. — Він моряк і багато всього знає. Ми вдома іноді навіть експерименти різні робимо.

— І якщо ти попросиш, він пояснить? — з недовірою та якоюсь прихованою, боязкою настороженістю в голосі перепитала Соня. — Не накричить?

— А чому він має кричати? — здивувався Марк.

Дівчина смикнула плечима.

— Не знаю... — потупилась. — Я свого бачу раз на рік. І схоже, він не дуже хоче зі мною розмовляти.

— Ну то в тебе ж є батько. Чи мама. Хіба вони не пояснюють усілякі штуки, які ти не розумієш?

— Ні, — відрізала Соня.

— Чому?

Вона не відповіла, сховала очі. Марк розібрав стійку, склав усі деталі до коробки та закрив її. Соня зловила себе на думці, що не хоче, щоби він ішов.

— Зачекай. Може, ще рознесе, — вона тицьнула у прогалину між хмарами на сході, над Покровським собором. — І розкажи ще про зорі.

Хлопець глипнув на неї, але потім, недовго провагавшись, сів на ковдру й по-турецьки підібгав під себе ноги.

— Сідай, — усе ще трохи ображено запропонував дівчині. Соня вмостилася поруч, і тоді Марк запитав: — Знаєш, що стається, коли в зорі згоряє весь водень?

— Ні.

— Після того, як водень згорів, залишається лише гелій, а гелій уже горіти не може. І зоря стискається в маленьку кульку, — Марк гарячковими жестами спробував зобразити, як верхні шари зірки зминають нижні, — вона більше не світить і охолоджується в космосі. Такі кульки називають білими карликами, — хлопець підняв погляд. — Їх так не видно, бо вони малі, але в потужний телескоп їх можна побачити. Їх реально багато, — він обережно глянув на дівчину, намагаючись із виразу обличчя збагнути, чи справили його слова хоч якийсь враження. — Наше Сонце теж колись перетвориться на білого карлика, хоча до цього ще ду-у-у-же довго.

Обмізкувавши почуте, Соня наморщила лоба.

— Я не про те. Розкажи краще, як за зорями складають гороскопи.

Марк застогнав.

— Що? — звела брови дівчина. — Це, типу, так складно?

— Ти віриш у гороскопи?

— А ти не віриш?

Хлопець затулив обличчя долонями. Стогін переріс у театралізоване передсмертне хрипіння. Він навіть висолопив язика.

— Як можна вірити в гороскопи?!

— А що в цьому такого? Вони всюди!

— То й що, що всюди?!

Соня насупилася та махнула рукою.

— Зачекай, я поясню, — Марк шморгнув носом. Не далі як місяць тому вони дискутували на цю тему з Арсенем, тож хлопчак, вважай, повторював його слова: — Сузір'я — це все вигадки. Це ми їх вигадали, вони не є чимсь реальним. І зірки в сузір'ях зовсім-зовсім нічим не пов'язані. Вони далеко одна від однієї, ну, ніби як у різних частинах галактики, і опиняються поруч, тільки коли ми дивимося на них із Землі. І ще — всі сузір'я далеко від нас. Вони не можуть впливати на нас із такої відстані. Взагалі ніяк не можуть. Тому гороскопи... ну... вони ні про що.

Соня почувалася так, наче розмовляє із кимось значно старшим за неї. Вона дивилася на Марка вже не сердито, а радше здивовано. Його містичне розуміння сутності речей водночас і дратувало, і заворожувало її.

— Але в гороскопи вірять так багато людей! Як вони можуть помилятися?

— Бажання вірити не є доказом, — іще одна поцуплена в діда фраза. Соня, певна річ, цього не знала, а Марка аж розпирало від гордості. — Навіть якщо мільйони людей у світі вірять у гороскопи, це не означає, що гороскопи правдиві.

— От педал! Ти хоч у щось віриш?

Хлопець заперечно мотнув головою. Дід якимось розповідав йому, що наука не потребує віри, що вона пояснює сутність речей, розказує, як працює цей світ. На відміну від релігії вірити в неї не потрібно. Проте розтулити рота Марк не наважився, розуміючи, що йому не вдасться сформулювати думку так переконливо, як Арсен.

— По-твоєму, вірити в гороскопи — це погано? — напосідалася Соня.

— Це тупо!

— І вірити в Бога теж погано?

Марк не вагався:

— Так!

Соня не вважала себе віруючою. Її батьки не відзначалися релігійністю, і за все своє життя дівчина жодного разу не була в церкві. Водночас Маркова категоричність якось дивно зрезонувала в ній, приглушивши подив і підсиливши роздратування.

— Ні, не так! — вона тупнула ногою. — Навіть якщо сам не віриш, ти не маєш права так казати, ти не маєш права казати, що це погано. Віра нікому не шкодить!

— А от і ні! — заперечив він. — Із віри в те, чого насправді немає, починається все найгірше в історії. Згадай хоча б полювання на відьом у Середні віки! Або згадай... згадай іще...

Марк напружив лоба так, що занило в скронях. Здалося би згадати Орвеллівську антиутопію «1984», та хлопець її не читав. Або нагадати, що сталося, коли мільйони німців перейнялися палкими промовама Йозефа Геббельска й повірили у вищість німецького та нижчність єврейського народів; або пригадати СРСР після того, як Сталін захопив усю повноту влади; або зрештою навести приклад, як за лічені роки в сучасній Росії критичне мислення впало до найнижчого від часів Середньовіччя рівня, як внаслідок цього росіяни повірили, що в сусідній Україні панує анархія і українців відтепер потрібно ненавидіти, — проте хлопець цього всього не знав, десь чув, щось відчував, але не досягав усвідомлено. Йому було лише чотирнадцять і не завжди вдавалося виліплювати переконливі твердження з каші, що нуртувала в голові. Марк гарячкував, тож так і не спромігся видати жодного іншого доказу на захист закладеного дідом переконання, що віра у фантоми та несформованість критичного мислення завжди спричиняють жахливі соціальні наслідки.

— Це було давно! І всі визнали, що це неправильно. Зате подумай, скільки поганого зробила наука!

У хлопця відвисла щелепа. Від несподіванки він побуряковів.

— Поганого?! Про що ти говориш?! Усе, що ми маємо, це завдяки науці! Ліки, машини, комп'ютери, оцей будинок під нами. Їх же не священики придумали!

Соня ледь нахилила голову.

— А атомні бомби?

Марк стулив рота так, що клацнули зуби. Дівчина продовжила:

— Скажи мені, для чого було придумувати їх? — хлопець стояв, потупившись. Соня прошивала його поглядом бурштинових очей. — Ти говориш, яка погана релігія і яка хороша наука, але це не священики придумали атомну бомбу, і не священики скинули її на людей.

Марк, спантеличений і зніяковілий, переминався з ноги на ногу. Кілька секунд Соня переможно дивилася на нього, потім надягла шапку й кинула:

— Я змерзла. Бувай!

І, не чекаючи на відповідь, пішла.

Хлопець провів її зніченим поглядом, потому присів і почав згортати ковдру.

— Ну подумаєш, атомна бомба...

8

О пів на дванадцятю, коли Віктор і Яна нарешті випровадили гостей, Арсен допоміг невістці прибрати зі столу, поскладав брудні тарілки й бокали до посудомийної машини, а потому зазирнув до Марка.

— Ще не спиш?

Хлопець звівся на ліктях.

— Ні, заходь.

Чоловік пройшов до кімнати, ввімкнув настільну лампу й сів у крісло навпроти ліжка.

— Щось побачив? — кивнув на вікно.

— Не-а. Хмари постійно набігали, і я не встигав налаштуватися. Зате розібрався в контролері.

— Нічого, ще встигнеш.

У жовтавому світлі, яке накладало на обличчя м'які тіні та розгладжувало зморшки, дідові очі здавалися Марку перебільшено яскравими — немов полакованими. Їхній блиск вказував, що Арсен випив більше ніж, зазвичай, утім не понад міру, бо сп'янілим не був. Видовжене обличчя зберігало звичний вираз незворушності й легкого зацікавлення.

Несподівано Арсен Грозан прискалив око:

— Бачив, що ти був не сам.

— Де? — дурнувато вирячився Марк.

— На даху.

«Де ж іще?»

Хлопчак спершу насупився, а потім зашарівся.

— Коли ти там був?

— Години дві тому. Піднімався, щоб глянути, як ти, хотів ще торта принести, потім почув, як ти і твоя підружка щось жваво обговорюєте, і вирішив не заважати.

— Але ми не цей... — відмахнувся хлопець, іще більше наливаючись фарбою. — Вона не подружка!

— Не подружка?

— Ні.

— Це ж Соня з дев'ятого поверху?

— Так.

— І ви не друзі?

— Ні!

— Тобто ви там, — Арсен тицьнув пальцем угору, — три години сварилися?

Марк закотив очі.

— Можеш не вірити, але так. Вона прийшла на дах одразу після того, як я поставив телескоп. Побачила мене, розсердилася, захотіла піти, але потім типу передумала, і... ми почали сперечатися.

— Про що?

Арсен ледь нахилився вперед, опустив між колін руки. Марк лише зараз помітив, що в одній із долонь дід стискає напівпорожній келих із вином.

— Про науку й релігію, — без окулярів хлопчак час від часу беззахисно мружився. — І про критичне мислення.

Арсен прикусив губу. Можливо, якби в голові не шумувало вино, онукова відповідь не здалася би смішною, а так він мусив докладати зусиль, щоб не пирснути. Проковтнувши клубок, що лоскотав горлянку, Арсен спробував пригадати, про що говорив із дівчатами у свої чотирнадцять. Чорт забирай, напевне не про науку та науковий метод! Він збовтав вино у келиху, відпив ковток і, безгучно підсміюючись, вирішив, що наступного місяця замість книги Хейзена про історію Землі купить онукові кілька номерів українського Playboy.

— І до чого досперечалися?

— Якщо коротко: Соня каже, що наука — погана, бо від неї більше лиха, ніж добра. Каже, що релігія потрібніша, бо не шкодить. І ще вона сказала, що священики не займаються розробленням атомних бомб. На відміну від учених.

Арсен поставив келиха на стіл. Він усе ще дивувався, що чотирнадцятирічні підлітки не знайшли цікавіших тем для розмови, проте подив поступово відходив на другий план. Старий моряк відчув непевність у внуковому голосі й ретельно зважував, що відповісти. Спочатку в злегка затуманеному мозкові одна за одною зринули думки про радикалів з ІДІЛ, готових в ім'я свого бога втопити світ у крові, про різанину в Сребрениці, про підтримку папою Пієм ХІ

нацистів, однак Арсен не мав звички доводити правильність своєї позиції, вказуючи, що є неправильного в інших.

— Не бачу підстав для суперечки, — зрештою мовив він. Марк здивовано витріщився. Він сподівався, що дід стане на його бік. — Дівчина має рацію: релігія не шкодить, принаймні зараз, у наш час. Релігія, як на мене, дещо безпідставно претендує на звання теорії, здатної пояснити світобудову та походження всесвіту, але якщо віра в надприродні сили, що нібито створили наш світ і можуть вирішувати нашу долю без нашої участі, слугують комусь моральною опорою та дає змогу міцніше стояти на ногах, то хто ми з тобою такі, щоб наполягати на непотрібності релігії?

— Я не про те, — замотав головою хлопець.

Арсен ледь підняв посивілі, проте все ще кошлаті брови:

— Атомні бомби?

— Так. Пам'ятаєш, ми разом стежили за приземленням SpaceX (ну, тобто ступені, що повернулася з орбіти) і ти сказав, що тільки завдяки науці люди стали тим, ким є, і що лише завдяки науці ми зможемо вижити в майбутньому... Але атомну бомбу теж створено завдяки науці!

Насмішкуватий вираз зник з Арсенового лица.

— Що ви зараз проходите на фізиці? — поцікавився він.

— Закон Ома, закон Джоуля-Ленца, — Марк зморщив носа: — Нудота!

— Не нудота, то вам викладають нудно, та не суть, — чоловік умовк, цеглинка за цеглинкою збираючи в голові відповідь. — Знаєш, як працює атомна бомба?

Запитання було риторичним: Арсен усвідомлював, що його онук іще надто малий, щоб знатися на термоядерному синтезі чи розпаді важких атомів, а тому відразу продовжив:

— Мало хто розуміє, що існує два різновиди атомної зброї — ядерна й термоядерна.

Більшість же з тих, хто розуміє, навряд чи пояснить, чим відрізняється перша від другої. Ядерні бомби вибухають за рахунок енергії, що виділяється під час розпаду важких елементів. От уяви, що в нас є атом урану, масивний і нестабільний, — чоловік сплів пальці так, ніби утримував між долонями більярдну кулю. — Якщо в цей атом потрапляє нейтрон, він розбиває його на два легші елементи, як от, на криптон і барій, — Арсен розчепив долоні, кожну окремо стиснув у кулак і розвів у різні боки, демонструючи, як криптон і барій розлітаються після поділу. — При цьому виділяється енергія і утворюються нові нейтрони. Ці нейтрони влучають в інші атоми урану, розщеплюють їх, утворюючи ще більше нейтронів, які розбивають іще більше атомів, і так далі. Реакція проходить блискавично, за долі секунди в крихітному об'ємі виділяється колосальна енергія, в результаті чого відбувається вибух. Ухопив ідею?

— Ага.

Марк не зводив очей з діда. До ледь захриплого від вина голосу хотілося притулитись.

— У термоядерних бомбах усе навпаки: легкі елементи, зазвичай, ізотопи водню, зливаються у важчі. Ти маєш уже трохи знати про це — така сама реакція проходить у надрах Сонця, де ядра водню, страшенно розігріті й стиснуті, зливаються, формуючи гелій.

Хлопець кивнув.

— Відмінність між ядерними й термоядерними бомбами в тому, що для ядерних існує обмеження за потужністю: неможливо створити як завгодно великий заряд, бо якась частина здетонує, решту просто рознесе вибухом, — правив далі Арсен. — Для термоядерних такого обмеження немає. Тобто теоретично можливо виготовити термоядерну бомбу, якої вистачить, щоб підірвати континент. Або планету, — чоловік помовчав, даючи онукові час осмислити почуте. — Першими з'явилися ядерні бомби. Припускаю, ти розумієш чому: простіше придумати, як «підпалити» уран, ніж забезпечити умови, як у надрах Сонця, для злиття легких ядер. І загалом ти маєш право запитувати: навіщо? Для чого було їх створювати? Проте тут не все так просто. Перш ніж накидатися на вчених, ти повинен зважити обставини, які примусили їх узятися за розробку ядерної зброї: початок сорокових, Друга світова в самому розпалі, німці перемагають на всіх фронтах і працюють над розробленням власної ядерної бомби. Уяви, яким був би світ, якби нацистам вдалося приборкати атом? Зрештою німці програли, проте бомба вже була готова. Американці скинули дві, не дуже великої потужності, на Хіросіму й Нагасакі, а за кілька років першу бомбу випробував Радянський Союз.

Марк хотів озватися, проте Арсен жестом попросив зачекати, показуючи, що ще пояснюватиме.

— Насправді на тому все могло та мало би закінчитись, якби не Едвард Теллер — американський учений угорського походження. Ядерну бомбу розробили й випробували, Німеччина та Японія капітулювали, війна завершилася, проте Теллер продовжив наполягати на створенні «суперзброї» для залякування Радянського Союзу. Він був у буквальному сенсі одержимий термоядерною зброєю. Зрештою Теллер переконав американських політиків, що простих ядерних бомб їм недостатньо: термоядерну бомбу створили й успішно випробували. За десять років термоядерні заряди вже стояли на озброєнні півдесятка країн. І лише через багато десятиліть іще один американський учений, Карл Саган... ти його знаєш, у тебе є його книги... так от, Саган прорахував наслідки повномасштабного термоядерного конфлікту. Логічно, що в разі ядерної війни основними мішенями стануть міста, які після ядерних ударів буквально випаруються. Це призведе, за розрахунками Сагана, до викиду в атмосферу такої кількості диму та пилу, що Земля мінімум на кілька років порине в п'ятьмю. Тоді вперше заговорили про ядерну

зиму, а також про те, що вона робить беззмістовними розмови про ядерне стримування, ядерний паритет та превентивні ядерні удари. Тепер розумієш?

— Не зовсім.

Арсен поворушив губами.

— Поява звичайних ядерних бомб зумовлена історичною необхідністю. Я не кажу, що це добре, я кажу, що за тих обставин інакше бути не могло. Поява ж термоядерних — результат одержимості однієї людини. І їхнє існування повністю безглузде: хто б не скинув таку бомбу першим, загинуть усі. Хмари пилу накриють планету, температура впаде, і людство за лічені роки загине від голоду. Такому ми завдячуватимемо винятково Теллеру та його колегам. Зрозумів? — повторив запитання Арсен. — Якби проектувальники термоядерної бомби мислили критично, бомбу не створювали б, оскільки єдиний можливий наслідок її застосування — це зникнення цивілізації. Тому стверджувати, що наука погана, неправильно. Наука — це лише знаряддя, інструмент. Нерозумно звинувачувати інструмент в аморальності, забуваючи про руку, що його тримає.

— Розумію...

Марк і його дід одночасно позіхнули.

— Така відповідь тебе влаштовує?

— Абсолютно.

— Тільки не раджу поновлювати цю суперечку з тією кароокою бестією з дев'ятого поверху.

— Чому? — звів брови Марк.

— Та! — махнув рукою дід. — Ти однаково її не переконаєш. А так ви ще, дивись, і потоваришуете.

— Ми не потоваришуємо!

— Ну, це ми ще побачимо, — Арсен підморгнув онукові. — А тепер спи.

Забрав келиха та вийшов з кімнати.

9

Марк не кривив душею, відповідаючи дідові, що навряд чи вони з Сонею потоваришують. Він справді думав, що вони більше не перетнуться, а якщо й перетнуться, то не заговорять. Та він помилився.

Хлопчак майже спав, коли залишений біля вікна планшет коротко завібривав. Марк навпомацки стягнув гаджет із підвіконня, поклав біля голови на ліжку та розплющив одне око:

хтось постукався в друзі у ВКонтакті. Останнім часом таке траплялося вкрай рідко, тож він розкрив запит і в цієї миті остаточно прокинувся. Соня Марчук пропонувала дружбу. Марк натиснув кнопку «Додати в друзі». Планшет одразу клацнув, сповіщаючи про надходження нового повідомлення.

Соня 23:55

Привіт!

це я

та, що весь вечір заважала дивитися на зорі

Марк 23:55

привіт!

не заважала

все одно хмарно було

Соня 23:56

мабуть

але я пишу не через те

до мене тільки зараз дійшло, що телескоп тобі подарували на день народження

і мені стало соромно, що я тебе не привітала

Марк відписав:

Марк 23:56

нічого страшного

Хоча, певна річ, йому було приємно. Хлопець не ховав дату народження, публічно виставивши її на своїх сторінках у ВКонтакте та Facebook, також мав у друзях чимало однокласників (і колишніх, і теперішніх, із 15-ої школи), проте за весь учорашній день його ніхто не привітав. Крім дорослих, звісно.

Соня 23:56

то я тебе вітаю!

Марк 23:56

дякую!)

мені дуже приємно))

Соня 23:56

па-па)

Марк 23:56

бувай!

Хвилину хлопець почекав — раптом вона напише знову, — потому відклав планшет, ліг на інший бік, однак сон як рукою зняло. Він намагався пригадати, чи часто вони із Сонею перетиналися в школі, чи вона не намагалася з ним заговорити. Спроби виявилися марними: він майже не пам'ятав Соню, здебільшого тому, що до сьогоднішнього вечора не звертав на неї уваги.

Марк перекутився на інший бік. Зрештою, нічого особливого не сталося: вона просто додалася в друзі, побачила дату народження та привітала його. Хлопець подумки повторив це разів із десять, неначе мантру, та однаково не зміг заспокоїтися.

If I said, I'd take you there,
Would you go, would you be scared?
Time is always on my side,
Time is always on my side.
Don't be afraid, you're safe with me,
Safe as any soul can be... honestly,
Just let yourself go.

Iron Maiden «Caught Somewhere In Time», 1986⁷

10

Вони побачилися знову через три дні, у вівторок, 8 березня.

Після обіду Марк зайшов до Ніки Терлецької з 8-Б і звично простовбичив на килимку в коридорі, доки дівчина списувала домашнє завдання з алгебри. Неповні квадратні рівняння та теорема Вієта — нічого складного. Марк, особливо не напружуючись, розв'язав усі вчора вправи на великій перерві після четвертого уроку (він міг би дати списати на наступній перерві, проте звично напросився принести завдання Ніці додому).

О пів на третю хлопець вийшов із під'їзду та, стараючись не дивитися на темну пляму за кілька кроків від ганку, закрокував до пішохідного переходу. З північного боку до готелю «Мир» тулилися одноповерхові фастфуд-ресторанчик «Тандир хаус» і мінімаркет «Кошик». Пропускаючи автомобілі, Марк пробігся очима по вітринах і на розі за «Кошиком» наштотхнувся поглядом на Сою. Поруч неї стояла довгокоса шатенка у джинсовій куртці та спідниці до землі — Марта з 8-Б. Марк поправив окуляри та примружився. Ні, йому не здалося: дівчата курили.

Коли хлопець перейшов на інший бік, подруги попрощалися, і Марта рушила вгору по Міцкевича. Соня теж намірилася йти, проте помітила Марка. Вона швидко викинула цигарку й стала чекати.

⁷ Якби я сказала, що візьму тебе туди,
Ти б пішов чи ти злякався б?
Час завжди на моєму боці,
Час завжди на моєму боці.
Не бійся, зі мною ти в безпеці,
В безпеці, як і будь-яка інша душа...справді,
Просто наважся піти.
— Iron Maiden, пісня «Спійманий у часі», 1986 (англ.).

Минулі три дні стояла гарна погода, вдень повітря прогрівалося до +15°C, тож Соня була вдягнена в легку кофту та двобічну жилетку зі штучного хутра з капюшоном; іржаво-каштанове волосся зібране у хвостик під потилицею.

— Привіт!

Соня заштовхала руки до кишень жилетки й виставила лікті, перегороджуючи шлях до Пластової. Хлопець зупинився.

— Як справи?

— Нормально. Як твій телескоп?

— У вихідні хочу знову витягти на дах.

Кілька секунд вони й дивилися, й не дивились один на одного: ковзали поглядами по обличчях, уникаючи зазирати в очі. Відчувалося, що Соні щось крутиться на язикові. Зрештою вона озвалась:

— Це було там? — кивнула в бік облупленої дванадцятиповерхівки.

Марк не став озиратися та дурнувато перепитав:

— Що саме?

— Адріан привселюдно наклав у штани! — Соня закотила очі. — Не тупи! Ти знаєш, про що я.

— Там, — насупившись, буркнув хлопець.

— Було страшно?

Марк промовчав. На мить йому закортіло відіпхнути дівчину й піти, проте в голові все жахливо змішалось: як завжди зваблива й недосяжна Терлецька, нещодавнє Сонине привітання із днем народження, спогади про Гришину. Ноги мовби приросли до землі.

Не дочекавшись відповіді, дівчина продовжила:

— Дуже нервував у слідчого?

— Ні. Обидва рази зі мною була мама. Поліція не має права допитувати неповнолітніх без дозволу батьків. На першому допиті з нами ще Пап'є-Маше сиділа. І ще шкільний психолог. Це більше тупо було, ніж страшно.

Через надмірне захоплення тональними кремами й пудрою заступницю директора, завуча з навчально-виховної роботи сорокавосемірічну Аллу Іванівну Горшар у школі називали Пап'є-Маше. Шкіра на її обличчі незмінно нагадувала пожований папір для аплікацій.

— А слідчий був чоловік чи жінка? Він запитував, чи це не ти її скинув із даху?

Марк утягнув щоки та закотив очі — невже так складно зрозуміти? — потім ступив убік, щоб обійти дівчину.

— Не хочу про це говорити.

Соня розчаровано зітхнула.

— Пробач. Ти додому?

Хлопець витримав паузу, потім, уже на ходу, кинув через плече:

— Ага.

— Я теж.

Дівчина розвернулася та поруч Марка попростувала Пластовою в напрямку школи.

Хвилину обоє не озивалися, проте Соню аж розпирало зсередини: вона щойно розмовляла з Мартою, дізналася багато цікавого й просто не могла мовчати.

— Знаєш, чому вона зістрибнула?

Після повторного допиту (як сказали його матері: для уточнення обставин) Марк доклав зусиль, щоб викинути Гришину з голови, і насправду не хотів знати, що стало причиною самогубства.

— Послухай, я не маю...

— Вона зустрічалася з Центнером, — видала Соня.

Марк зупинився так різко, неначе налетів на невидиму стіну.

— Із Центнером?! Ти гониш!

Артем Бродовий на прізвисько Центнер був найкращим другом Тохи Шпакевича. Вони вчилися в різних класах, навіть однолітками не були (Бродовий навчався у 9-Б, Тоха був на рік старшим), однак жили неподалік, товаришували ледь не з пелюшок і разом грали у шкільній баскетбольній команді. Центнером Артема обізвали з очевидних причин: у свої п'ятнадцять він не поступався Шпакевичу в зрості та важив дев'яносто п'ять кілограмів. Словом, кабан був іще той.

— Анітрохи! Це правда!

— То Юля... — Марк не стримався й скривився, — ...стрибнула через нього?

Йому не вдавалося уявити їх поряд. Тендітна, мініатюрна Гришина — коротке каре, окуляри, сріблясті брекети, що ледь проступали під блукаючою посмішкою, — й дебелий Центнер із кучмою кучерявого волосся, чорного й цупкого, немов бичача шерсть, і всіяним прищами підборіддям. Було неймовірно важко змиритися з думкою, що така мила білявка пішла з життя через того примата.

— Напевно, так, — відповіла Соня. — там ще не все зрозуміло. Зараз у поліції вивчають їхню переписку, проте вони зустрічалися, це однозначно. Марта говорить, що в них навіть дійшло до сексу.

Маркова щелепа відвисла:

— Центнер її згвалтував?

— Ні! — Соня аж підскочила на місці. — Господи! Дурень! Дослухай. У них дійшло до сексу, вони роздяглися, а потім Гришина побачила його член і злякалася, — Марк знову роззявив рота, постояв кілька секунд із роззявленим, після чого стулив, нічого не запитавши. Дівчина придушила недоречну посмішку. — Ну, ти зрозумів, це ж Центнер. І Гришина. Уявив? Вона не члена злякалася, вона злякалася, що буде боляче, і втекла. Після того Центнер почав її гнобити, писав у приват бридоту всяку, писав, що вона товста корова та що він усім про це розкаже.

— Він debil, — серйозно констатував Марк.

— Та це й без того зрозуміло, — погодилася Соня.

Марк пригадав кругле Юлине обличчя.

— І вона не товста!

— Ну, це дуже відносно. Вона, може, й думала, що не товста, проте коли хлопець каже тобі в обличчя, що ти товста корова, то...

— Але хіба це причина для того, щоб покінчити з життям?

— Це не все. Гришина згодом передумала та спробувала помиритися. Запропонувала Центнеру спробувати ще раз. Пообіцяла, що зробить усе, як він хоче. А він із неї посміявся, і почав мутити з Терлецькою.

Маркові здалося, наче хтось узявся підпалювати запальничкою нервові закінчення внизу живота. Він відвів погляд, потім скоса зиркнув на Соню, намагаючись вловити, чи зауважує вона біль і розчарування на його обличчі. Дівчина зберігала спокій, вдаючи, що не помічає Маркової раптової блідості.

— І що? — витиснув хлопець.

— Вони не по-справжньому мутили, просто зависали разом, тільки щоб побісити Гришину. Центнер спеціально повів Терлецьку додому, роздягнувся до пояса, зробив із нею селфі під ковдрою та скинув Гришиній, — голос Соні раптом ніби сплющився. — У тій самій кімнаті, з якої вона втекла... Це було в середу ввечері, 23-го. Всю ніч Гришина сиділа у VK і лазила по групах про самогубство, всякі ці «Сині кити», ну, ти чув, коротше... Що сталося наступного ранку, ти знаєш краще за мене.

Марк довго не відповідав. Потім тихо мовив:

— Це неправильно. Так не мало бути.

Маркові, як і Соні, багато чого не було відомо. Наприклад, що Оксані Гришиній, Юлиній мамі, у грудні виповнилося тридцять два, тобто, що вона народила Юлю у віці, коли материнський інстинкт постійно конфліктує з іншими почуттями, коли слово «матір» не завжди видається важливішим за слово «жінка» та в разі вимушеного вибору між жертвуванням часу

для дитини та уриванням його собі гормони нерідко схиляють до останнього; що рідний батько покинув Юлю за день до її третього дня народження, а вітчим, із яким Оксана одружилася через рік, не переймався вихованням зовні тихої й слухняної падчерки; що Юля не мала друзів, окрім якихось дивних, далеких і часто фейкових акаунтів у мережі, і що дівчина вже майже півроку «зависала» у спільнотах і групах, де самогубство проголошували актом звільнення, заледве не героїчним кроком до таємничої, більш досконалої форми буття.

— Марта говорить, що Юля перед стрибком записала на відео послання до Центнера. Проте ніхто не знає, що в ньому. Телефон зараз у слідчих.

Вони продовжували стояти, розмірковуючи кожен про своє, приблизно посередині між готелем «Мир» і 15-ою школою.

Несподівано Соня подивилася назад, на багатоповерхівку на Міцкевича, й озвалася:

— Не роби їй домашніх завдань.

Спочатку червоні плями з'явилися на шиї. Під вилицями вони зійшлися й суцільним фронтом поповзли на щоки, піднявшись аж до скронь. За мить Маркові вже здавалося, наче від жару, яким спалахнула шкіра голови, ворухнуться волосся. Упродовж кількох секунд хлопець зважував, чи варто віднікуватися, проте швидко збагнув, що Соня чудово розуміє, про що каже.

— Чому? — хрипко запитав він.

— Не треба.

— Чому? — підвищив голос Марк. Так ніби від того, як грізно він повторить запитання, залежало, має він рацію чи ні.

— Про це не напишуть у книжках про зорі, але більше не роби. Вона це не цінує.

Марк розвернувся та подався в бік школи.

— Їй на тебе насрати! — кинула Соня навздогін.

11

Увечері Марк довго не міг заснути — не йшла з голови Сониного розповідь. Хлопець намагався критично оцінювати почуте, бо очевидно, що Марта не була першоджерелом. Їй хтось розповів історію, вона переповіла її Соні, а Соня потім переповіла йому. І майже напевно, кожен оповідач щось додавав від себе, та й узагалі не факт, що першоджерело мало доступ до перевіреної інформації. Втім, Марк відчував, що загалом історія правдива. Реальні сумніви викликала лише частина про надіслане Гришиній селфі. Це було якось по-кіношному безглуздо. Крім того, якби фотографію справді було зроблено, слідчі, однозначно, взяли б за Ніку також. Після загибелі Юлі Гришиної поліція відкрила кримінальну справу, його самого допитували

двічі, тож Марк розумів: поки в результаті розслідування з переліку ймовірних причин смерті не буде виключено вбивство чи доведення до самогубства, цю справу не закриють. Сьогодні хлопець пробув у Ніки майже двадцять хвилин, однак не помітив, щоби дівчина мала переляканий або чимось дуже стурбований вигляд.

І це дивувало. Навіть якщо селфі в ліжку — вигадка, як можна вдавати, мовби нічого не сталося, продовжувати жити звичайним життям, знаючи, що твоя дурнувата витівка призвела до самогубства дівчини з паралельного класу? Марк силувався уявити, що відчуває Ніка. Що відбувається в її голові? Чи жалкує вона про скоєне? А в голові Центнера? Упродовж тижня гевал не показувався в школі. Принаймні Марк його не бачив.

Хлопець почувався пригніченим. Він прокрутився на ліжку до першої, зрозумів, що заснути, не спрямувавши увагу на що-небудь інше, не вдасться, після чого ввімкнув лампу, взяв подаровану дідом книжку та спробував зосередитись на читанні.

На якийсь час це допомогло. Хлопець з головою поринув у розповідь Гріна про еволюцію людських уявлень про простір та час і просидів за книгою більше як годину, коли раптом перед очима, немов написана на папірці, зринула думка: а чому б не спитати саму Ніку? Чи було якесь фото? Чи відомо про нього поліції?

Марк загорнув книгу, поклав на коліна планшет, запустив його. Зайшов на свій акаунт у ВКонтакті й відкрив розділ «Повідомлення». Ніка Терлецька — акаунт Nika Notty — була не в мережі, і Марк завагався. А раптом уся історія вигадана? Що тоді Ніка про нього подумає? Ну не могла вона поводитися так незворушно й розслаблено, навіть якби ніякого селфі не було. Дівчина, напевно, образиться та більше з ним не розмовлятиме.

Зненацька планшет клацнув, сповіщаючи про нове повідомлення. Від несподіванки Марк здригнувся.

Соня 02:30

ти не спиш?

Хлопець зиркнув на годинник у лівому верхньому куті — о пів на третю — і відписав:

Марк 02:31

ні)

Соня 02:31

чому?

Марк 02:31

читаю

Соня 02:31

о третій ночі? 😞

Марк 02:31

так))

а ти чого не спиш?

Кілька секунд дівчина не відповідала. Потім унизу екрана вигулькнуло:

Соня 02:31

не можу заснути

а що читаєш?

Марк 02:31

дід подарував на день народження книгу Браяна Гріна

Структура космосу: простір, час і текстура реальності

дуже велика

і крута)

Соня 02:32

задрот)))

Марк 02:32

вона цікава!

зараз читаю, як змінювались наші уявлення про реальність від Ньютона до Ейнштейна

а другий розділ про те, що таке час

Соня 02:32

все зрозумів?

Марк 02:32

не все)

виписую, що треба завтра запитати в діда

але загалом шизію з того, скільки всього може пояснити наука

Соня 02:32

все одно є речі, які наука пояснити не може

Хлопець пригадав дідове «не раджу поновлювати суперечку», секунду повагався, потім рішуче відстукав по цифровій клавіатурі:

Марк 02:32

немає таких речей

Соня 02:32

є 🤪

Марк 02:33

не хочу сперечатись, але ти помиляєшся
те, що є явища, суть яких ми не розуміємо,
не значить, що їх не можна зрозуміти в принципі

Соня 02:33

ні, це ти помиляєшся!
я можу довести, що такі явища є

Дивлячись на екран, Марк усміхався.

Марк 02:33

наприклад?
телепатія?
духи померлих?

Соня 02:34

блін, заткнися! не телепатія!
я знаю дещо..
можу дещо показати
і ти переконаєшся, що існує інший світ
типу як паралельний вимір чи щось таке
про який твоя наука нічого не знає

Марк 02:34

Соня 02:34

що?

Марк 02:34

нічого))

Соня 02:34

що нічого?

Марк 02:35

розкажуй, як плануєш переконувати задрота)

Відповідь не надходила дві хвилини. Марк вирішив, що Соня образилася чи, може, заснула, і хотів відкласти планшет, коли внизу екрана з'явилося нове повідомлення:

Соня 02:37

добре)

я скажу тобі, що треба робити

Марк 02:37

треба робити для чого?

Соня 02:37

для того, щоб переконатися, що паралельні світи існують!!

Марк 02:37

серйозно?

Соня 02:37

ага

Марк 02:37

ти реально думаєш, що зможеш переконати мене?

Соня 02:37

так!!!

Хлопець виборсався з-під легкої ковдри й сів, підклавши під спину подушку. Від бажання вдруге виступити руйнівником міфів і похизуватися логічними прийомами, котрих навчився від Арсена, засвербіло між лопатками. Звісно, Марк розумів, що йому не вдасться розправитися із Сониними забобонами так невимушено й ефектно, як це зробив би його дід, але все ж він не сумнівався, що не залишить від її фантазій мокрого місця. Хлопець узявся гарячково друкувати:

Марк 02:38

я уявляю, як це виглядатиме

ми заліземо в якусь покинуту будівлю за містом

покуримо косяк

і перенесемось до паралельного світу

вгадав?

Соня 02:38

даун! я не курю траву (((

Марк 02:39

я теж

але я бачив тебе з Мартою біля Кошика

Соня 02:39

то була проста сигарета!

і я не в затяжку((

Марк 02:40

ну добре)

тоді ми заліземо в покинуту будівлю за мсітом

*містом

ти помедитуєш кілька хвилин

із закритими очима

а потім почнеш переконувати

що відчуваєш присутність істот з іншого світу

Соня 02:40

я казала, що ти задрот?

забудь

ти кончений

«Сама ти кончена!» — подумав хлопець.

Марк 02:41

просто мені недостатньо розказати, що ти там щось відчуваєш
щоб переконатися, я мушу відчути сам, шариш?

Марк 02:41

тобто ти мала б показати щось, що я зможу повторити
не знаю..)

якусь процедуру, яку я повторю, коли захочу,
і відчую все на власній шкурі

Соня 02:42

ти відчуєш)
я гарантую..

Марк 02:42

ок)

Сонина зятятість не насторожила хлопця: він не повірив у її серйозність. Він же не
маленький у таке вірити. Аж поки не вискочили два наступні повідомлення:

Соня 02:42

я доведу тобі просто зараз
можеш вийти до під'їзду?

Марк 02:43

що?

Соня 02:43

ти можеш вилізти зі свого ліжка та на півгодини вийти до під'їзду??

Тепла хвиля, що затопила Маркові груди від усвідомлення власної, значною мірою ілюзорної інтелектуальної переваги, поступово відринула, натомість дивне відчуття — Марк не міг визначити, добре воно чи погане — холодною змією заповзло в серце. Хлопець виждав чверть хвилини, а тоді відстукав по клавіатурі:

Марк 02:44

зараз?

Соня 02:44

ага

Марк 02:44

навіщо?

Соня 02:44

щоб переконатися!!

Марк почав набирати «переконатися в чому?», проте стер повідомлення. Що за дурня? Чого вона добивається?

На екрані висвітилось:

Соня 02:45

злякався?

Марк 02:45

ні

Хлопець сунувся та неспокійно покусав нижню губу. «Обов'язково саме зараз — посеред ночі?»

Соня 02:45

то що?

Не випускаючи планшета з рук, Марк зісковзнув з ліжка і підступив до вікна. З висоти восьмого поверху було видно всю західну частину Рівного. Місто спало, тільки по Пушкіна у напрямку Соборної піднімався білий седан — фари гнали перед машиною хвилю жовтавого світла. Марк не розумів, що замислила Соня, і через це почувався невпевнено, підсвідомо вишукуючи в її словах підступ, хитромудру пастку, замасковану показною доброзичливістю. *Що їй насправді потрібно?* Водночас внутрішні органи неначе розігрівалися від хмільного передчуття. Було щось непереборно заманливе в ідеї вислизнути посеред ночі з квартири, щоб зустрітися із дівчиною.

Він поклав планшет на підвіконня:

Марк 02:45

не знаю... батьки можуть почути(

Соня 02:45

то вислизни так, щоб не почули!

Марк 02:45

куди ми підемо?

Соня 02:45

не бійся, ми не будемо виходити з під'їзду

Марк прикинув, чи зможе вийти з квартири, не розбудивши батьків. Це не здавалось аж такою проблемою. Проблема полягала в іншому. Вроджена обережність укупі із прищепленою Арсеном передбачливістю підказували, що тато чи мама можуть будь-якої миті прокинутися — наприклад, щоби сходити до туалету — й мимохідь зазирнути до його кімнати. Що тоді? Що він говоритиме, коли повернеться? «Тату, мамо, ми із Сонею мандрували паралельними світами»?

Планшет клацнув, сповіщаючи про надходження чергового повідомлення.

Соня 02:46

чого замовк?

Марк кілька секунд, не кліпаючи, витріщався на екран. Зрештою тепло, що лоскотало нутроші, переважило:

Марк 02:46

ти ненормальна

але добре

я виходжу

Соня 02:46

ок, зустрічаємося біля ліфта на першому поверсі

Соня 02:47

і тільки спробуй не прийти!

Хлопець нечутно но надягнув футболку, вскочив у джинси, вимкнув планшет. Кілька секунд постояв перед кімнатними дверима — згадав про мобілку, озирнувся, але, поміркувавши, вирішив не брати її із собою, — після чого обережно прочинив двері. Клацання ручки у в'язкій тиші квартири пролунало пістолетним пострілом. Марк затамував подих і на кілька секунд заплющив очі, відчуваючи, як у грудях неспокійно перекидається серце. Спливло півхвилини — жодного звуку. Він розплющив очі та навпомацки підкрався до батьківської спальні. Двері було зачинено. Марк притулив до дерев'яної поверхні вуха, почув ритмічне Вікторове сопіння та заспокоївся. Сплять. Потому розвернувся та навшпиньки рушив до виходу з квартири. Приблизно посередині вітальні, коли до вхідних дверей залишалося п'ять кроків, Марк почув, як у під'їзді запрацював ліфт. Серце спочатку підскочило до горла, а спина між лопатками й долоні вкрилися сиротами — якого лисого Соня поїхала ліфтом?! — але за мить Марку стало соромно. То й що, що поїхала? Ніхто не зривається глупої ночі просто тому, що хтось у будинку скористався ліфтом.

Намагаючись не торкатися шафи для одягу, хлопець узувся, прочинив вхідні двері та вислизнув на сходовий майданчик.

Він не став викликати ліфт і збіг на перший поверх сходами.

12

Соня вже чекала на нього.

— Чого так довго?

— Зовсім не довго! Я пішки. Не хотів їх побудити.

Вони перемовлялися пошепки, сховавшись від огляду з квартир першого поверху на сходах одразу за ліфтом.

— Ти готовий? — лампа, що висіла над щитком з електролічильниками, заповнювала сходовий майданчик першого поверху мутним жовтуватим світлом, від чого цятки ластовиння на зосередженому Сониному лиці тонули в жовтизні й воно здавалося восковим.

Марк піднявся на сходинку, щоб їхні голови стали на одному рівні. На першому поверсі було трохи холодно, шкіра на руках почала вкриватися пухирцями.

— Так, — хлопець зарозуміло посміхнувся, — показуй.

Соня тицьнула пальцем у стіну за його спиною.

— Це ліфт. І одночасно це... ну... ніби як портал.

За стіною, на яку вона вказала, знаходилась ліфтова шахта.

«Ну так, звісно», — подумав Марк. Хлопець раптом збагнув, як сильно хоче спати.

Відчуття таємничості, котре виманило його з ліжка, швидко вичахало, залишаючи по собі легкий наліт розчарування. Ну які паралельні світи? Як він міг на таке повестися?

— Слухай, завтра рано в школу, і я трохи сонний, тому...

Соня мовби не чула його.

— Треба повторити певні дії з ліфтом, і це перенесе тебе на той бік.

— На той бік чого?

— Побачиш, — Соня простягнула руку. На долоні лежала зім'ята смужка паперу. — Ось, тримай.

Марк узяв папірець і розгорнув його, стискаючи краї пальцями. Послідовність цифр, відмежованих стрілками. Передостанню — п'ятірку — виділено червоним і обведено.

$1 \rightarrow 4 \rightarrow 2 \rightarrow 6 \rightarrow 2 \rightarrow 8 \rightarrow 2 \rightarrow 10 \rightarrow (5) \rightarrow 1$

— Звідки це?

— Сама написала. Щоб ти не заплутався. Я перші рази постійно забувала, — у Марковій голові сколихнулася підозра, що Соня божевільна. Не навіжена, ненормальна чи підірвана, а посправжньому безумна. У Тіми, його товариша, з яким він не зустрічався від часу переїзду із мікрорайону Північний до центру, була бабуся, цілком притомна, на перший погляд, бабуся, котра любила вночі дристати під себе, а потім вимащувати стіну над ліжком рідким лайном. Малювала всілякі ієрогліфи: Тімі навіть кілька разів вдалося їх сфотографувати до того, як мати відмила стіну. Він потім показував їх у школі, говорив, що то послання від інопланетян... А раптом Соня така сама? Не в сенсі лайна на стінах, а в сенсі неадекватності. Ну не може вона вірити в паралельні світи! На якомусь етапі цей фарс обов'язково обірветься, і тієї миті хлопець засумнівався, що дівчина це усвідомлює. Соня тим часом продовжила: — Значить так, ми зараз на першому поверсі. Тобі треба викликати ліфт. Потім зайдеш до кабіни і поїдеш на четвертий поверх.

— А ти?

— Ти маєш бути сам, це обов'язкова умова, — Марк не зводив погляду зі складки між її бровами. Чого вона так напружилася? Від її прискіпливого погляду в ньому щось заворушилося. — На четвертому з кабіни не виходь, як тільки двері відчиняться, рушай на другий. З другого, так само не виходячи, піднімайся на шостий. Потім із шостого — назад на другий, звідти — вгору на восьмий, а з восьмого — знову на другий. Після того тобі треба виїхати на десятий. Усе, як на папірці, бачиш? — вона тицьнула пальцем у папірець. — Четвертий-другий, шостий-другий, восьмий-другий, і вкінці — десятий.

— Для чого це?

Соня проігнорувала запитання.

— Якщо раптом на якомусь із поверхів наткнешся на когось із мешканців, доведеться вийти з ліфта й почати все спочатку. Це зрозумів? Тебе ніхто не повинен бачити, й ти маєш постійно бути у кабіні. Інакше нічого не вийде.

Марк зіжмакав папірець.

— Соню, що за фігня? У тебе наче щось вселилося.

Дівчина підсунулася, ледь не торкнувшись своїм носом Маркового, і нервово зашепотіла:

— Слухай уважно: на п'ятому поверсі... — хлопець спочатку вирішив, що змінилось освітлення: на щоках дівчини знову проступило ластовиння. Знадобилося трохи часу, щоби він збагнув, що лампа світить, як світила, а насправді то зблідла шкіра під веснянками, — ...перед тим, як ліфт зупиниться, ти мушиш стати спиною до дверей.

Щось таке було в її голосі, від чого спиною Марка пробіглися мурахи. Він стулив рота, потім розтулив, але слова не йшли.

— На п'ятому двері відчиняються, і там... може нікого не бути. У такому разі ти можеш вийти з кабіни та почати все заново, а можеш, якщо хочеш, поїхати додому й лягти спати... Можливо, на п'ятому на ліфт чекатиме хтось із сусідів. Ти дізнаєшся. Просто постій трохи, не рухайся кілька секунд, і тебе обов'язково покличуть. У жодному разі не здумай повертати голову *до того*, як почувеш людський голос, — Соня нервово облизала губи. Веснянки тепер здавалися чорними, а голос обгорнутим важким оксамитом. — Але якщо ти зробив усе правильно, якщо правильно проїхав поверхи, то на п'ятому на тебе чекатиме... і... іс... іс'тота, — вона аж затнулася від хвилювання. — По-моєму, то дівчинка. Молодша за мене на кілька років. Десь так. Тобто вона здається мені дівчинкою, але насправді я не знаю, що воно таке, бо на неї не можна дивитися. Можливо, це реально дівчинка, просто вона... ніби не зовсім жива чи щось таке. І ще від неї дуже тхне.

«Усратися мені на місці, — проскочило у Марковій голові, — вона хвора... Не зовсім жива дівчинка? Від якої дуже тхне?.. Бляха-муха, та вона хвора на всю голову!» Йому було

трохи страшно, проте саме це примарне та невиразне відчуття — чи то пак нерозуміння, що породило скупі тривогу, котра лоскотала груди зсередини, — примусило його затриматися.

— Чим тхне?

Соня замислилася. Ніздрі розширилися, так наче вона пригадувала запах.

— Землею. І... чимось кислим.

Марк похитав головою. Треба валити, лягати спати й більше до неї не наближатися. Він почав розвертатися, щоб піднятися сходами на другий поверх, та Соня схопила його за плечі. Дівчина стояла так близько, що Марк шкірою ловив її дихання. Її руки були холодними.

— А тепер найважливіше. Мені пофіг, що ти думаєш про те, що почув, просто запам'ятай одну річ: що б не сталося, не озирайся і мовчи, — Соня міцніше стиснула тоненькі пальці. — Не озирайся і мовчи. Зрозумів?

— Ага, — Марк на автоматі кивнув.

— Добре, — вона опустила руки. — Двері зачиняться, і ти можеш почати розвертатися.

«От ти й попалася!»

— У нашого ліфта двері не зачиняються, поки хтось є в кабіні.

— Вони зачиняться, — відрізала Соня. — Якщо на п'ятому на тебе чекатиме вона, повір мені, двері зачиняться, і ліфт стоятиме на місці.

Марк знову подумав про те, що йому краще піти. В мозку неначе червона лампочка спалахнула. Водночас він усвідомлював: Сонині слова сколихнули думки, не прикінчивши які, він не вгамується, не засне до ранку та, ймовірно, не спатиме ще багато ночей потому. Замість розвернутися й рушити сходами на восьмий поверх, він насторожено спитав:

— Що далі?

— Ця істота ч... ч... чи дівчинка може видавати дивні звуки, але ти не зважай. Після того, як двері зачиняться, вона почне обходити тебе: ліворуч чи праворуч, під стіною кабіни. І тоді тобі треба розвертатися. Якщо істота посуне праворуч, повертайся через ліве плече, — Соня на підкріплення сказаного повела лівим плечем назад, — якщо вона протискатиметься ліворуч, тоді — через праве, — дівчина відвела праве плече, — так, щоб постійно бути до неї спиною. Не бійся, якщо не дивитимешся, вона тебе не чіпатиме.

Марк тримав спину рівною, ніби жердину проковтнув. Соня правила далі:

— Коли станеш обличчям до дверей ліфта, натискай кнопку першого поверху.

— А що буде, якщо я натисну яку-небудь іншу?

Дівчина насупилася.

— Не знаю. Я ніколи не пробувала. І тобі не раджу. Маєш натиснути «одиночку». Якщо ліфт поїде вниз, значить, щось пішло не так, і на першому — щойно відчиняться двері — тікай.

Вискакуй з ліфта й біжи геть із під'їзду. Не озирайся. І не говори. Якщо замість спускатися, ліфт поїде вгору, значить, ти все зробив правильно. Кабіна зупиниться на десятому поверсі, істота за спиною зникне, й ти опинишся... в тому місці, про яке я розповідала. Ти будеш *не тут*, не в цьому будинку, взагалі не в цій реальності.

— Це дурня якась, — Маркове лице виражало обережне здивування. — Ти з мене смієшся.

— Ти хотів процедуру, яка би тебе переконала? — виговорившись, Соня трохи заспокоїлася. — Яку ти міг би повторити й відчутти все на власній шкурі?

— Так, але...

— Тоді чого чекаєш?

Пронизлива — наче на дні океану — тиша облягла їх з усіх боків. Спливло кілька секунд, і безмовність почала здаватись Марку несправжньою: за нею, мовби за тьмяним склом, щось крилося. Якась незрима сила навалювалася на його плечі та спину, заливала туманною важкістю мозок. Хлопець приглядався до Соні, шукаючи в бурштинових очах чи то приховане глузування, чи то божевільне мерехтіння, проте нічого не знаходив. Дівчина лишалася серйозною. Чекала.

Марк нехотячи спустився зі сходів і зупинився перед ліфтом. «Зрештою, що я втрачаю?» — він усе ще не усвідомлював, чого домагається Соня. Що такого вона може зробити? Зніме на телефон, як він катається ліфтом з поверху на поверх? Але хіба це аж такий крутий прикол, що над ним реготатиме вся школа?

Начепивши на обличчя найбільш презирливу посмішку з усіх, на які був здатен у свої чотирнадцять років, хлопець натиснув кнопку виклику. Ліфт стояв на першому — розсунві двері відразу, глухо гуркочучи, роз'їхалися.

— Ти не віриш мені, — сказала Соня.

І знову — мурашки по шкірі від її голосу. От тільки не млосьне поколювання, що розбігається тілом, коли холодного осіннього ранку ще сонний стаєш під гарячий душ, а радше відчуття, неначебто шкіру дряпнули цупкою взуттєвою щіткою.

Марк повернув голову.

— Соню, ти ж знаєш: там нічого немає. Ліфт нікуди не веде. Я можу до ранку кататися вгору і вниз, але від того нічого не зміниться: на десятому поверсі буде десятий поверх. Я не розумію, навіщо ти...

— Ні, ні, — вона заперечила, не відводячи очей і не поворухнувши головою. Марк устиг подумати, що це якось... не по-дівчачому. — Не треба. Я знаю, що ти не віриш. Якби повірив, ти б запитав, як звідти повернутися.

Цієї миті щось безгучно накренилось у Марковому животі. Чи повірив він, що на десятому поверсі може виявитися *не* десятий поверх? Певна річ, що ні. Зате він злякався. Почувався як не надто вправний плавець, який раптом збагнув, що заплив задалеко.

— Я не...

Двері ліфта зачинилися, обірвавши фразу. Соня показала пальцем на кулак, в якому Марк усе ще стискав її папірець.

— Усе так само, тільки у зворотному порядку: з десятого — на другий, з другого — на восьмий, з восьмого — на другий, з другого — на шостий, з шостого — на другий, з другого — на четвертий, а тоді з четвертого — на перший, — мляве електричне світло висікало на її обличчі моторошні тіні. — Якщо після четвертого замість опускатися на перший поверх ліфт посуне вгору, мусиш натиснути будь-яку кнопку, щоб зупинити його, обов'язково до того, як він доїде до десятого, а потім почати все спочатку: з десятого — на другий, з другого — на восьмий, і так далі, поки не потрапиш на перший. На першому поверсі до того, як виходити з ліфта, поглянь довкола. Ти повинен переконатися, що опинився у *своєму* світі. Якщо яка-небудь дрібниця, найменша деталь — відсутність подряпини на поштовій скриньці, інакший колір стіни — видасться підозрілою, не виходь, залишайся у кабіні. В такому разі треба повернутися на десятий і почати все спочатку.

Марк дивився на неї широко розплющеними очима, й ловив кожне слово. Єхидна посмішка давно щезла, губи — геть як у діда — злипалися в ледь видиму рожеву риску. А Соня дивилася на хлопця.

— Ну що, спробуєш?

«Ти ненормальна, ти... бляха...»

— Ага.

— Усе зрозумів?

— Так.

Марк удруге натиснув кнопку виклику ліфта, вступив до кабіни, розвернувся. Соня стояла навпроти. Чверть хвилини вони мовчки дивились один на одного.

— Уперед, — зрештою промовила дівчина.

Марк натиснув «четвірку». Останнє, що він побачив перед тим, як двері зачинилися, було її обличчя — все ще бліде, неначе щойно видерте із землі коріння. А потім, коли ліфт рушив угору, з-за дверей долинув напружений, заледве не благальний голос:

— Обернися спиною на п'ятому! І після того, що б не трапилося: не озирайся і мовчи!